

Kafli 7

Leikur og nám barna

Leikur er lífstjáning og órjúfanlegur þáttur bernskuáranna. Í leik lærir barn margt sem enginn getur kennt því. Mikið sjálfsnám felst því í leik, honum fylgir bæði gaman og alvara. Sjálfsprottinn leikur er námsleið ungra barna og skal því vera meginnámsleið í leikskóla. Leikur sem er sjálfsprottinn greinist frá öðru atferli í því að hann er leiddur af börnum; þau ákveða sjálf að leika, hvar og hvenær hann fer fram og um hvað þau leika. Þau semja reglur leiksins, skipuleggja upphaf, framvindu og lok hans. Með sjálfsprottnum leik er til dæmis átt við hlutverkaleik, byggingaleik og ærslaleik en þar þurfa börn að læra að setja mörk. Þegar fjallað er um leik hér á eftir er átt við sjálfsprottinn leik.

Einn mikilvægasti þáttur í námi hvers barns eru tengsl þess við önnur börn og kennara. Í leik skapast vettvangur þar sem spurningar vakna og börn leysa vandamál sem upp koma, á eigin forsendum. Leikur yngstu barna leikskóla hefst með hreyfingu líkama, merkingasköpun þeirra fer þannig fyrst og fremst fram í gegnum líkamlegar athafnir. Smám saman verða félagsleg einkenni leiksins ljósari og talað mál meira áberandi. Þegar börn leika sér saman mynda þau félagslega hópa og skapa eigin menningu. Þau taka þátt í lýðræðislegum athöfnum meðal annars þegar þau setja fram eigin hugmyndir og þurfa jafnframt að skilja hlutina frá sjónarmiðum annarra.

Leikur getur virkjað sköpunarkraft barna og löngun þeirra til að læra og afla sér þekkingar.

Í leik geta börn unnið með og gert tilraunir með hugmyndir sínar og öðlast nýjan skilning og nýja þekkingu. Fjöldi námsþátta eflast í leik, jafnt vitrænir sem skapandi. Leikur kallar á fjölbreytta notkun tungumáls, hreyfingu, félagsleg samskipti og tilfinningatengsl.

Börn eiga að fá tækifæri til að leika sér á eigin forsendum, en jafnframt er það ábyrgð leikskólakennara að vera til staðar, styðja við leikinn og taka þátt í honum á forsendum barnanna og leiksins. Leikskólakennarar skrá og ígrunda leik barna í samræmi við matsaðferðir og vinnulag hvers leikskóla og hvetja þau til að takast á við ný og framandi viðfangsefni. Þeir skipuleggja og bjóða fram kveikjur, það er efnivið sem grípur athygli barna og vekur áhuga þeirra á að nýta sér hann í leik.

Hlutverk og ábyrgð leikskólakennara og starfsfólks

Leikskólakennarar skulu vera mótandi í leikskólastarfi, ábyrgð þeirra er að skapa sérhverju barni tækifæri og bestu aðstæður til náms í leik þar sem barnið stjórnar framgangi leiksins.

Leikskólakennari skal;

- aðlaga námsvið leikskólans að áhuga barna,
- vinna að samþættingu leiks við grunnþætti og námssvið leikskóla og hafa yfirsýn yfir hvar og hvernig nám fer fram í leik með hliðsjón af námssviðum leikskóla og grunnþáttum menntunar,
- hafa yfirsýn yfir almenna færni og nám barna og vera leiðandi í að efla nám þeirra með þátttöku í leik,
- vera til staðar, taka þátt í leik barna, styðja við hann og kenna börnum að leika sér ef þess er þörf,
- styðja sérstaklega við yngstu börnin þegar þau taka sín fyrstu skref í leik með öðrum, með tilliti til færni þeirra og tjáningarmáta,
- skrá og ígrunda tengsl barna við önnur börn, fullorðna og umhverfi sitt í gegnum leik,
- skrá og ígrunda leik barna,
- greina og bregðast við valdaójafnvægi og stöðu barns í leik með öðrum börnum,
- velja fjölbreyttar námsleiðir og vinnubrögð sem hvetja til skapandi og ígrundandi hugsunar og sjálfstæðra vinnubragða hjá börnum,
- skapa börnum tækifæri til að undrast,
- greina og bregðast við kynjun og fjölmenningu í leik barna,
- leggja grunn að íslenskunámi barna og veita þeim ríkuleg tækifæri til að efla málfærni sína í daglegu starfi og leik,
- bera virðingu fyrir fjölbreyttum tungumálum og leita leiða til að styðja við móðurmál og virkt fjöltyngi í leik og daglegu starfi.

Leikskólakennari skal vera faglegur leiðtogi í að skapa aðstæður sem stuðla að;

- opnu og sveigjanlegu skipulagi sem veitir gott svigrúm fyrir sjálfsprottinn leik barna,
- nægu rými og samfelldum tíma fyrir leik til að þróa hann og dýpka, sjálfsprottnum athöfnum, sjálfræði og styðja við áhuga barna,
- því að börn geti byggt nám sitt á fyrri reynslu og þekkingu,

- leikumhverfi sem veitir aðgengi barna að fjölbreyttum efnivið og eigin val um ólíkar leiðir til að; vinna úr hugmyndum sínum, undrast, rannsaka, finna lausnir, tjá sig og skapa,
- fullgildi barna þannig að þau geti tekið þátt og öðlast gleði í leik,
- góðum leikskilyrðum þar sem vinátta barna og menning þeirra fær notið sín,
- faglegri umhyggju,
- stuðningi við tjáningu barna á tilfinningum sínum og líðan,
- samstarfi barna og fullorðinna í leik.

Allir sem vinna við uppeldi og menntun í leikskóla skulu;

- sýna börnum virðingu, tala skýrt og fjölbreytt mál við þau,
- taka mið af mismunandi tjáningarmáta barna í leik,
- spyrja börn opinna spurninga og hlusta eftir og skrá hvað þau eru að fást við og túlkun þeirra í leik,
- sýna jákvæðni gagnvart fjölbreytileika og því að hver og einn á rétt á hlutdeild í leikskólasamfélaginu á eigin forsendum,
- taka nýjungum á sviði miðla og tækni með opnum en gagnrýnum hug og nýta á skapandi hátt í leik,
- vera vakandi fyrir þeim tækifærum sem upp koma í leik og nota þau til að kveikja áhuga barna og styðja við nám þeirra,
- vera vakandi yfir námi, styrkleika og áhugamálum barna í leik,
- styðja við og efla jákvæð samskipti barna í leik,
- hafa frumkvæði að því að virkja öll börn til að geta tekið þátt í leik,
- taka þátt í leik barna á forsendum þeirra.